

4. ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Půdní fond

Orné půdy ubylo, ostatní plocha se zvětšila

Zlínský kraj patří svou rozlohou mezi malé kraje. Svým pětiprocentním podílem výměry na celkové rozloze republiky obsadil 11. příčku. Menšími jsou jen kraje Karlovarský (4,2% republikový podíl), Liberecký (4,0 %) a Hlavní město Praha (0,6 %).

Na celkové výměře půdního fondu Zlínského kraje se na konci roku 2014 podílela zemědělská půda 48,7 % a nezemědělská 51,3 %. Ze zemědělské půdy bylo 63,0 % orné. Z nezemědělské půdy bylo 77,6 % lesních pozemků, 2,5 % vodních ploch, 3,5 % zastavěných ploch a 16,4 % ostatních ploch.

Proti předchozímu roku se nepatrně zvýšil podíl nezemědělských ploch na úkor zemědělských o 0,1 %. Meziroční zmenšení zemědělské půdy činilo 99 ha. Meziroční úbytek ve výměře orné půdy 233 ha byl zhruba z poloviny kompenzován přírůstkem ploch trvalých travních porostů (123 ha) a vinic, zahrad a ovocných sadů (11 ha). Zvětšení nezemědělské půdy se nejvíce projeвило u ostatních ploch (o 73 ha).

Rozlohou největším okresem kraje je okres Vsetín, který zaujímá 28,8 % z celkové výměry kraje. V tomto okrese je také nejvyšší podíl nezemědělské půdy (36,4 %). Největší podíl zemědělské půdy (29,6 % z celkové plochy zemědělské půdy kraje) obhospodařuje okres Uherské Hradiště. Největší část orné půdy v kraji měly na konci sledovaného období okresy Kroměříž (33,8 % podíl z celkové výměry orné půdy v kraji) a Uherské Hradiště (32,7 %), nejméně okres Vsetín (12,6 %). Největší část lesních pozemků kraje (39,3 %) a travních porostů (39,3 %) je ve vsetínském okrese. Největší podíl ovocných sadů (38,4 %), vinic (99,3 %) a vodních ploch (32,5 %) má okres Uherské Hradiště. Naopak nejmenší plochu nezemědělské půdy (15,4 %), nejméně zastavěných ploch a nádvoří (21,0 %), lesních pozemků (13,8 %) a travních porostů (7,1 %) lze najít v okrese Kroměříž. V okrese Zlín jsou zastoupeny všechny druhy půdy v porovnání s ostatními okresy celkem rovnoměrně. Pouze zahrad (27,1 %) a zastavěných ploch a nádvoří (29,0 %) má v kraji tento okres největší podíl.

Vzhledem k předchozímu roku ubylo nejvíce zemědělské půdy v okrese Zlín (o 48,4 ha) a Kroměříž (31,5 ha). Největší plocha orné půdy ubyla v okrese Zlín (133,3 ha). Nezemědělská půda se zmenšila jen v okrese Uherské Hradiště (o 1,3 ha), v ostatních okresech se zvětšila, nejvíce ve zlínském (o 51,7 ha), nejméně ve vsetínském (o 18,5 ha). Z přírůstku nezemědělské půdy největší podíl zaujala ostatní plocha, a to nejvíce v okrese Zlín (o 54,7 ha) a také ve vsetínském okrese přibylo lesních ploch (o 18,8 ha).

Od roku 2009, tedy během pěti let, se v kraji celková výměra kraje zmenšila o 53 ha. Přičemž plocha zemědělské půdy se zmenšila celkem o 1 597 ha. Z toho největší část 506 ha byla z okresu Kroměříž. Ubylo také 2 815 ha orné půdy, z toho největší část připadla na uherskohradištský okres (1 127 ha). Dále pak v okrese Zlín (859 ha), Kroměříž (580 ha) a nejméně v okrese Vsetín (248 ha). Naopak vzrostla výměra trvalých travních porostů v kraji (o 1 021 ha), a to nejvíce v okrese Uherské Hradiště (o 517 ha) a Zlín (o 397 ha).

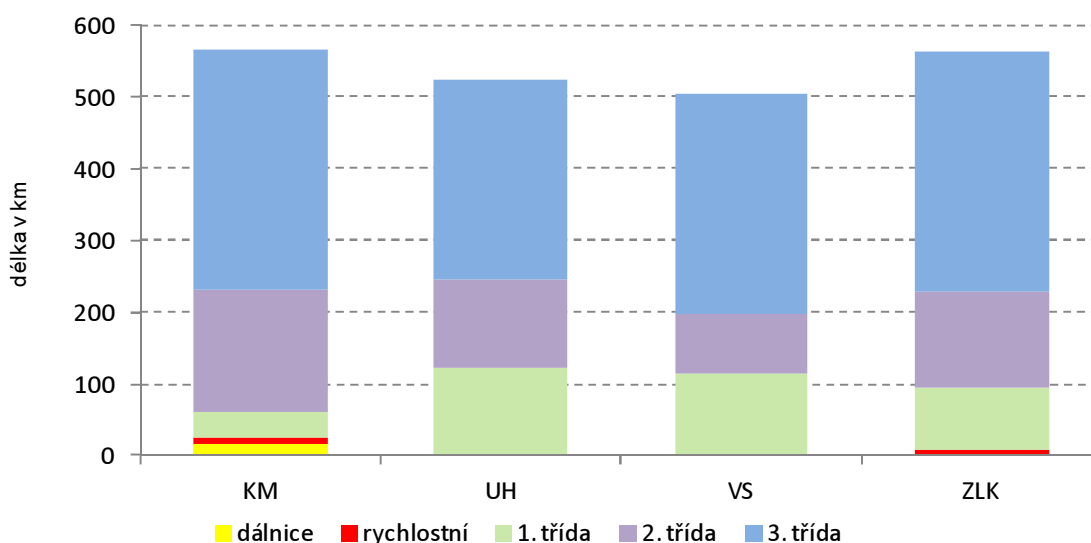
Ze zvětšení nezemědělské půdy (o 1 544 ha) patřila největší část 1 211 do ostatních ploch (z toho nejvíce v kroměřížském (443 ha) a uherskohradištském (384 ha) okrese). Naopak z nezemědělské půdy ubylo v kraji 32 ha zastavěné plochy a nádvoří, nejvíce ve vsetínském okrese (o 40 ha).

Délka komunikací se mírně zkrátila

Na konci roku 2014 měřila v kraji celková délka komunikací 2 142 km (prodloužení za 5 let o 19,5 km), což ke komunikacím v celé republice znamená 3,8% podíl.

Délka dálnic se meziročně nezměnila a měří 16,6 km. Délka silnic 1. třídy se zmenšila o 0,8 km na 359,3 km a délka rychlostních silnic se během roku 2014 nezměnila a činí celkem 16,4 km. Délka silnic 2. třídy se zkrátila o 0,1 km na 511,4 km stejně jako u silnic 3. třídy, kde zkrácení měřilo 1,6 km, na celkových 1 254,4 km.

Graf 4.1 Druhy silnic podle okresů na konci roku 2014

Komunikace v jednotlivých okresech nejsou příliš rozdílné.

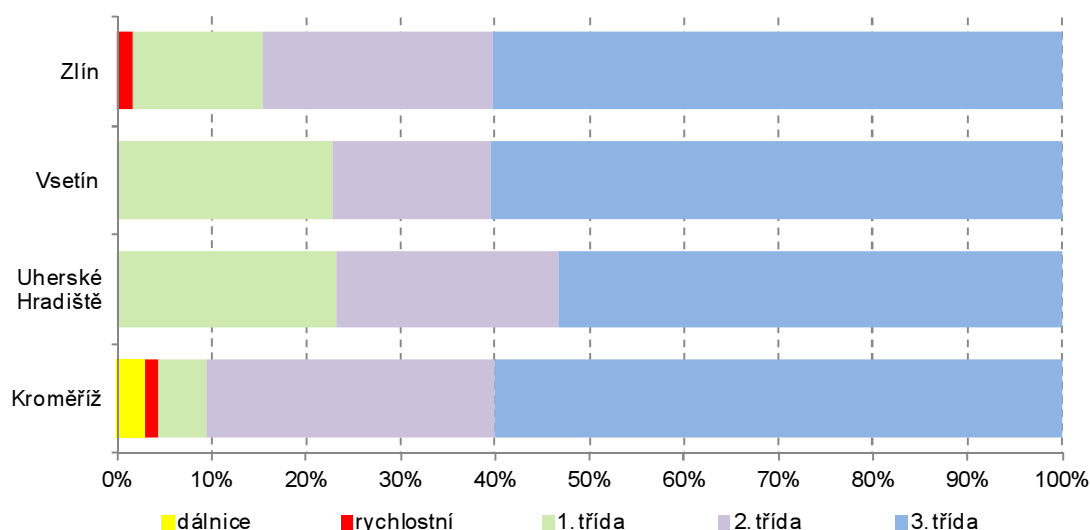
Celých 16,6 km dálnice je v kroměřížském kraji. Zde je naopak nejméně silnic 1. třídy s rychlostními (36,7 km) a nejvíce silnic 2. (170 km) a 3. třídy (335 km).

Nejdelší silnice 1. třídy včetně rychlostních (122 km) jsou v okrese Uherské Hradiště. Zde je také 123 km silnic 2. třídy a 280 km 3. třídy.

Ve vsetínském okrese je nejmenší celková délka silnic (504 km). Tady lze využít 115 km silnic 1. třídy, 84 km 2. a 305 km 3. třídy.

Okres Zlín je protkán 555 km silnic. Z toho je 85 km silnic rychlostních a 1. třídy, 135 km 2. a 335 km 3. třídy.

Graf 4.2 Podíly kategorií silnic v okresech Zlínského kraje v roce 2014

Vodovody a kanalizace
Rozšiřuje se vodovodní síť, zvyšuje se podíl obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů

V roce 2014 představovala vodovodní síť v kraji 3 920 km a evidováno bylo přes 126 tis. vodovodních přípojek. Počet obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů vzrostl proti předchozímu roku o více než 1,7 tis. osob na 551 921, což představuje 94,2 % obyvatel kraje. Ve srovnání s ostatními kraji je tento podíl podprůměrný, řadí kraj na 8. pozici. Počet osazených vodoměrů se zvýšil o 645 na 125,0 tis.

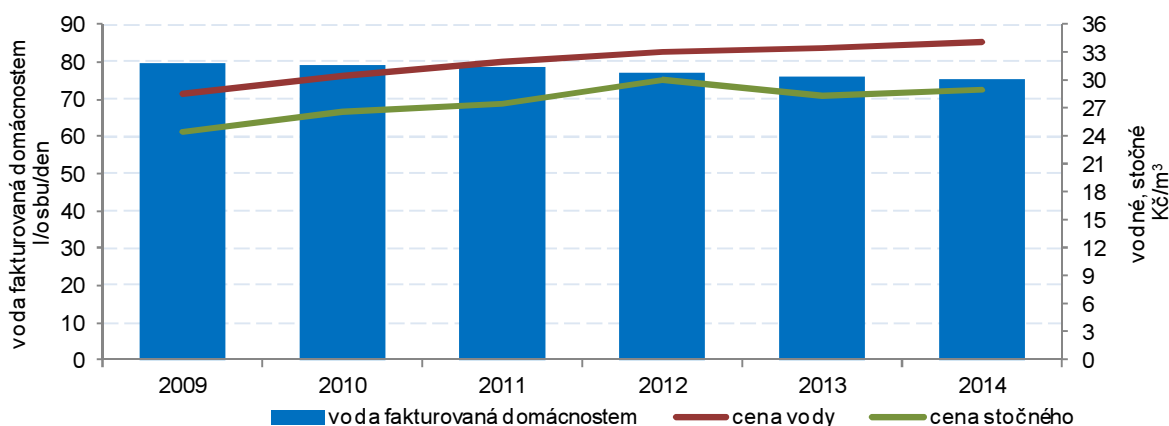
Pokračuje klesající trend spotřeby vody

Pokles spotřeby vody pokračoval i v roce 2014. Objem vyfakturované pitné vody v rámci kraje klesl meziročně o 16 tis. m³ na 22 841 tis. m³. Dvě třetiny z tohoto objemu byly fakturovány domácnostem. Meziročně se snížilo specifické množství vody fakturované celkem o 0,4 l na osobu a den na 113,4 l, domácnostem o 0,5 l na osobu a den na 75,7 l.

Cena vody roste

Cena pitné vody stoupla v průměru o 0,6 Kč/m³ na 34,1 Kč/m³ bez DPH, cena stočného (rovněž bez DPH) za m³ o 0,7 Kč na 29,1 Kč.

Graf 4.3 Specifické množství vody fakturované domácnostem (1/osobu/den), cena vody a cena stočného (Kč/m³) ve Zlínském kraji

Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci roste ...

Počet obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci vzrostl proti roku 2013 o více než 8 tis. osob na 548,1 tis. To představuje 93,6 % obyvatel kraje a je to třetí nejvyšší podíl mezi kraji v intervalu od 68,5 % po 98,9 %. Celková délka kanalizační sítě v kraji se meziročně rozšířila o 102 km na 2 901 km a počet kanalizačních přípojek vzrostl na 114 tis.

...stejně jako v domech napojených na kanalizaci s ČOV

Během uplynulého roku přibýly v kraji další 3 čističky odpadních vod (ČOV), celková kapacita všech 105 ČOV v kraji tak vzrostla na 196,7 tis. m³ za den. Z hlediska technologie čištění jsou všechny mechanicko-biologické a zhruba polovina z nich (55,2 %) je uzpůsobena pro další odstraňování dusíku, popř. dusíku a fosforu současně. Podíl osob bydlících v domech napojených na kanalizaci s ČOV vzrostl na 83,7 %.

Emise

Snížení emisí hlavních znečišťujících látek v kraji jde pomalu

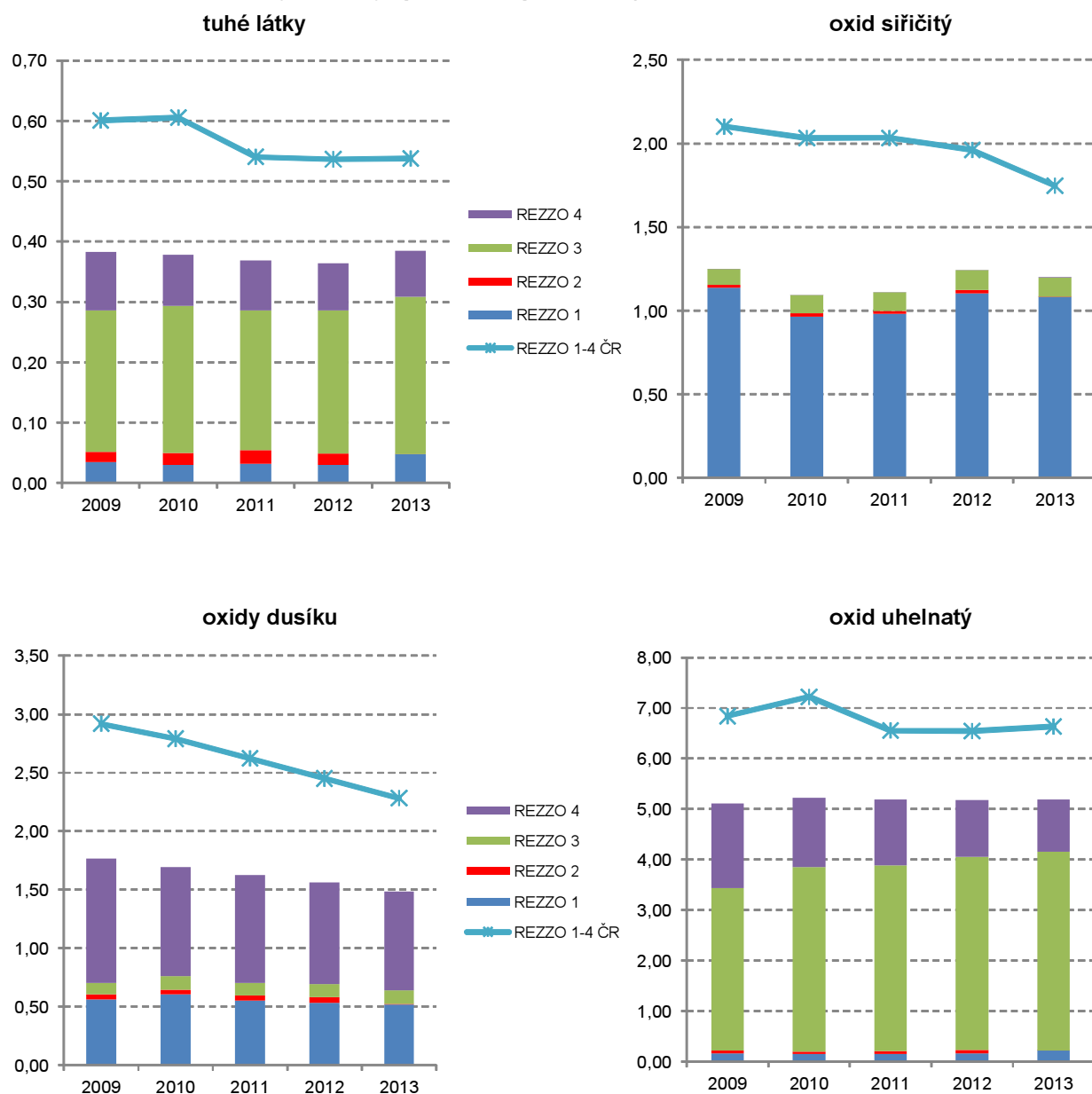
Emisní bilance republiky za rok 2013 je prezentována v nové struktuře stacionárních zdrojů, navazující na Přílohu č. 2 k zákonu o ochraně ovzduší č. 201/2012 Sb. Sběr a vyhodnocení údajů souhrnné provozní evidence (SPE) bylo provedeno podle náležitostí přílohy č. 11 k vyhlášce č. 415/2012 Sb. Českým hydrometeorologickým ústavem (ČHMÚ) podle platné metodiky.

Podle údajů z registru emisí a zdrojů znečišťování ovzduší (REZZO) spravovaného Českým hydrometeorologickým ústavem (ČHMÚ), je zřejmé, že se ve Zlínském kraji v posledních čtyřech letech emise znečišťujících látek snižovaly velmi pomalu.

V kraji se celkově snížily v průběhu čtyř let emise oxidu siřičitého (o 3,8 %) a oxidu dusíku (o 16 %) a naopak se zvýšily emise tuhých látek (o 0,6 %) a oxidu dusíku (o 1,5 %).

Nejvýraznějším zdrojem znečištění ve Zlínském kraji byly i v roce 2013 mobilní zdroje znečištění (REZZO 4), a to s 57% podílem na celku u oxidu dusíku. Největší podíl znečištění oxidem siřičitým šel na vrub velkým stacionárním zdrojům (REZZO1), a to 90 %. Je nutné upozornit na změnu metodiky od roku 2013, a to, že do REZZO 1 byla přeřazena velká část REZZO 2. Ve Zlínském kraji však nebyl zaznamenán významný nárůst těchto emisí v REZZO 1. Největší krajské podíly tuhých látek (68 %) a oxidu uhelnatého (76 %) byly zaznamenány od malých zdrojů znečištění (REZZO 3).

Graf 4.4 Měrné emise základních znečišťujících látek v ovzduší ve Zlínském kraji (v t/km²/rok) (u tuhých látek včetně emisí TZL, NH₃ a VOC ze stavebních činností a chovů hospodářských zvířat, z nesledovaných zdrojů použití rozpouštědel)

Největšími zdroji znečištění ovzduší v kraji zůstávají mobilní zařízení

Největší zátěží pro kvalitu ovzduší ve Zlínském kraji byly v hodnoceném čtyřletém období mobilní zdroje znečištění (REZZO 4, v této skupině jsou zahrnuta mobilní zařízení se spalovacími nebo jinými motory, která znečišťují ovzduší, zejména silniční a motorová vozidla, železniční kolejová vozidla, plavidla, letadla, zemědělské a stavební stroje a také emise VOC z odparů palivového systému benzinových vozidel). U emisí tvořených tuhými znečišťujícími látkami došlo v průběhu čtyř let ke snížení o 21 %. Také podíl tuhých látek na emisích v kraji poklesl zhruba o 5 procentních bodů na 20 % v roce 2013. I u emisí oxidu dusíku došlo od roku 2009 k poklesu produkce o 21 %. Jeho podíl na celku těchto emisí v kraji od počátečního roku sledovaného období klesl z 60 % o 3,2 p.b. na 57 %. Na znečištění oxidem siřičitým se mobilní zdroje podílely v roce 2013 nepatrně (0,12 %). U emisí z mobilních zdrojů tvořených oxidem uhelnatým došlo během čtyř let ke snížení o 39 % a také jejich podíl klesl z 33 % v roce 2009 na 20 % v roce 2013.

Emise od malých zdrojů nejsou rozhodně malé a klesají jen pomalu

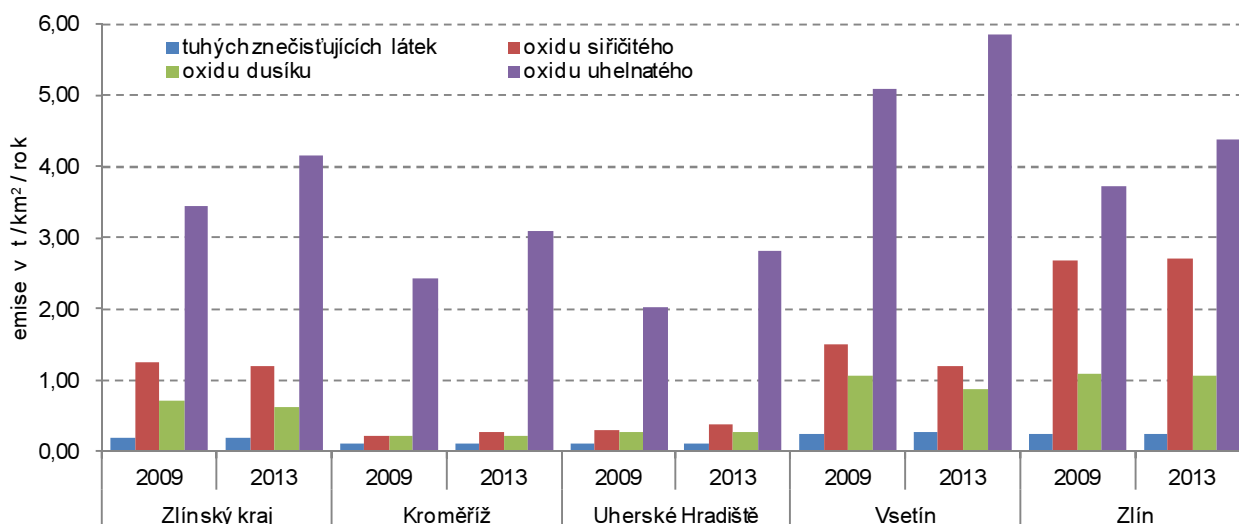
Do malých zdrojů znečišťování (REZZO3) patří stacionární zařízení ke spalování paliv o tepelném výkonu nižším než 0,2 MW, zařízení technologických procesů nespádajících do kategorie velkých a středních zdrojů. Vedle bodově sledovaných zdrojů jsou v rámci REZZO 3 modelově vypočítávány emise z lokálního vytápění domácností, emise VOC (těkavá organ. látka) z plošného použití rozpouštědel. Od roku 2010 již nejsou emise NH₃ z chovů hospodářských zvířat u zdrojů REZZO 1 a REZZO 2 sledovány prostřednictvím Souhrnné provozní evidence (SPE). Tyto emise, vypočítávané modelově dle metodiky VÚZT Praha, jsou od roku 2010 prezentovány výhradně v rámci REZZO 3. Pro výpočet emisí z lokálního vytápění domácností byla použita aktualizovaná metodika, která oproti verzi z roku 2006 obsahuje novou sadu emisních faktorů (tato sada ovlivnila nárůst emisí převážně u CO) a zpřesnění odhadu spotřeby paliv. Emisní bilance kategorie REZZO 3 dále zahrnuje emise TZL z chovů hospodářských zvířat, tj. emise ze steliva, krmiva a exkrementů zejména u stájových chovů, emise TZL ze stavebních činností a emise NH₃ z použití minerálních hnojiv. V roce 2012 byly do kategorie REZZO 3 doplněny emise TZL z polních prací (zpracování půdy, sklizeň, atd.). Pro využití časové řady emisí byla data přepočítána podle nové metodiky zpracování od roku 2000 u všech typů zdrojů znečišťujících ovzduší.

Znečištění ovzduší způsobené malými zdroji (REZZO 3) rozhodně nejsou zanedbatelné. V roce 2013 byl jejich podíl znečištění tuhými látkami 68 % (nárůst podílu za 4 roky o 6,5 p.b.), oxidem siřičitým 10 % (od roku 2009 došlo ke zvýšení podílu o 2,2 p.b.), oxidy dusíku 8 % (nárůst podílu za čtyři roky o 2,0 p.b.) a podíl znečištění oxidem uhelnatým 76 % (zvýšení podílu od roku 2009 o 13 p.b.).

Meziročně došlo ke zvýšení emisí tuhých látek o 10 %, oxidu dusíku o 3 % a oxidu uhelnatého o 3 %. Naopak ke snížení došlo pouze u emisí oxidu siřičitého o 2 %.

Během celého hodnoceného čtyřletého období došlo u malých zdrojů znečištění k navýšení všech druhů emisí. U tuhých látek bylo zachyceno zvýšení o 11 %, u oxidu siřičitého o 25 %, oxidu dusíku o 14 % a oxidu uhelnatého o 22 %.

Graf 4.5 Měrné emise základních znečišťujících látek v ovzduší v okresech Zlínského kraje, bez mobilních zdrojů znečištění REZZO 4 (v t/km²/rok), měrné emise tuhých látek REZZO 3 nezahrnují emise TZL, NH₃ a VOC ze stavebních činností, chovů hospodářských zvířat, aplikace min. hnojiv a nesledovaných zdrojů použití rozpouštědel.

Nejvíce znečištěné ovzduší bylo zjištěno v okresech Vsetín a Zlín

Čistota nebo znečištění ovzduší jednotlivých územních celků je dána jednak rozmístěním stacionárních zdrojů výrazně znečišťujících ovzduší (tedy podniků produkujících emise), dále i umístěním ploch, na kterých jsou skládky paliv, surovin, produktů a odpadů a v neposlední řadě také mobilními zdroji, tedy dopravní zatížeností silničních a železničních „tahů“ v kraji.

Protože novou metodikou nelze zpracovat data za mobilních zdroje REZZO 4 a tuhé látky v REZZO 3 do okresů, je graf 4.5 zpracován bez těchto údajů.

Z grafu 4.5 je zřejmé, že nejvyšší znečištění emisemi oxidu siřičitého bylo zjištěno ve zlínském okrese (2,70 t/km²/rok v roce 2013, za čtyři roky došlo ke zvýšení o 0,9 %) stejně jako emisemi oxidu dusíku (1,05 t/km²/rok v posledním roce sledovaného období, snížení o 4,1 %). Nejvyšší hodnoty tuhých znečišťujících látek (0,27 t/km²/rok v roce 2013, nárůst za celé hodnocené období o 7,6 %) a oxidu uhelnatého (5,86 t/km²/rok 2013, zvýšení za čtyři roky o 15,0 %) byly naměřeny v okrese Vsetín.

Zlínský kraj patří ke krajům se středně znečištěným ovzduším

Ve všech čtyřech sledovaných druzích emisí znečišťujících ovzduší (REZZO1-4) dosahovaly zjištěné údaje za Zlínský kraj nižší hodnoty, než činily průměry za celou republiku, a to jak v roce 2013, tak 2009.

Zlínský kraj se v roce 2013 mezi ostatními umístil v emisích tvořených tuhými znečišťujícími látkami na třetím nejlepším místě (v počátečním roce hodnoceného období 2008 se umístil Zlínský kraj na prvním místě - tedy byla zde naměřená nejnižší hodnota těchto emisí mezi kraji). V produkci emisí oxidu siřičitého obsadil kraj v hodnoceném roce 2013 devátou příčku (v roce 2009 7. místo), v oxidu dusíku 6. pozici (stejně jako v roce 2009) a oxidu uhelnatého sedmou příčku (stejně jako v roce 2009).

Z celorepublikového pohledu se tak Zlínský kraj přesunul ze skupiny krajů s dobrým ovzduším (v roce 2009 obsadil celkové šesté místo) do skupiny krajů se středně znečištěným ovzduším (v celkovém pořadí se umístil v roce 2013 na osmém místě). Nejmenší znečištění ovzduší bylo v roce 2009 i 2013 zjištěno v Jihočeském kraji, ve kterém se během čtyř let o jedno místo zhoršily emise oxidu dusíku a emise oxidu siřičitého obsadily, stejně jako v roce 2009, 5. místo. Největší znečištění ovzduší bylo v roce 2013 zjištěno v Moravskoslezském kraji (v roce 2009 poslední pozici v hodnocení emisí obsadil kraj Hlavní město Praha).

Odpady

Produkce podnikového odpadu roste...

Nejvýznamnějšími původci odpadů jsou ekonomické subjekty (podniky), jejichž činností vzniklo v roce 2013 přes 863 tis. t odpadu. Ve srovnání s předchozím rokem vzrostl objem podnikového odpadu o polovinu (53,0 %). Nejrychleji rostla produkce odpadů ve stavebnictví, které se rovněž na celkové produkci podnikového odpadu podílí největším dílem (45,2%).

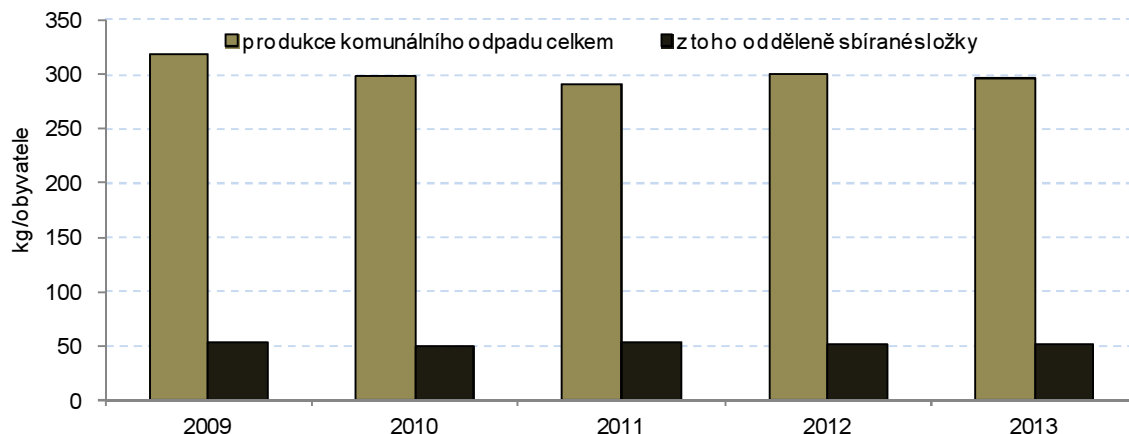
...komunálního klesá

Produkce komunálního odpadu meziročně klesla o 1,3 %, tedy o více než 2,3 tis. t. V roce 2014 byla produkce 174,4 tis. t, v přepočtu na obyvatele 297,3 kg, o 10 kg méně než je průměr na republikové úrovni. Zhruba 60 % produkce tvořil běžný svaz (odpad z popelnic, z kontejnerů nebo svozových pytlů). Další významnou složkou byl tříděný odpad (sklo, papír, plasty), který představoval 17,4 %, na objemný odpad připadlo 11,0 %.

Využita čtvrtina objemu odpadů, se kterým bylo nakládáno

Celkové množství odpadu, se kterým bylo v kraji nakládáno, se v roce 2013 zvýšilo na 1 142 tis. t. Meziroční zvýšení představuje 41,9 %, tj. 337 tis. t. Mírně se snížily objemy odpadu ukládaného na skládky a využitého pro terénní úpravy, více odpadu bylo recyklováno a využito k výrobě energie. Množství uskladněného odpadu zůstalo na úrovni předchozího roku. Objem nebezpečného odpadu v kraji se na celkovém objemu odpadu, se kterým bylo během roku nakládáno, podílel 11,2 %.

Graf 4.6 Produkce komunálního odpadu ve Zlínském kraji (v kg/obyvatele)

Výdaje na ochranu životního prostředí v roce 2013 stouply

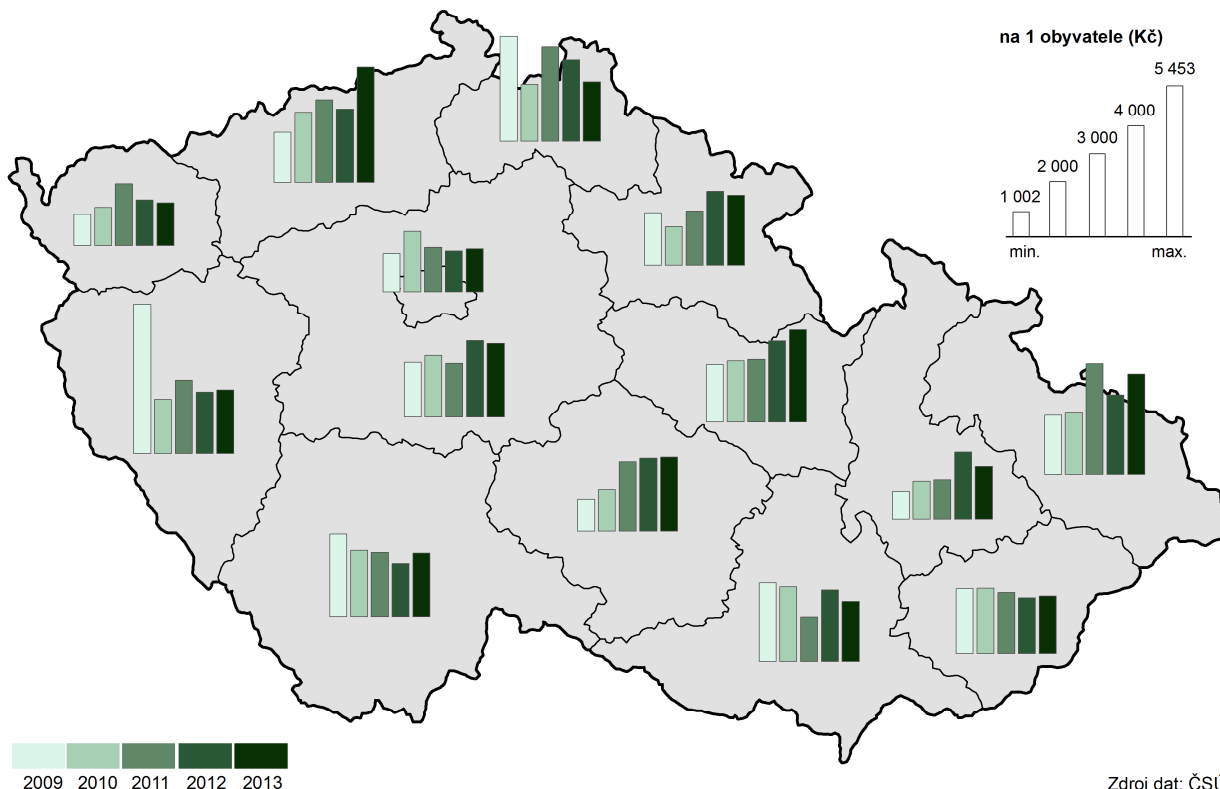
Investiční náklady na ochranu životního prostředí podle sídla investora ve Zlínském kraji byly v roce 2010 na nejvyšší úrovni od roku 2009 a tvořily 1 324 905 tis. Kč. Avšak v roce 2011 klesly o 24,4 % na 1 001 264 tis. Kč. V roce 2012 mírně vzrostly (o 3,1 %) a dosáhly výše 1 032 727 tis. Kč. V roce 2013 opět vzrostly a to o 14,2 % na 1 178 390 tis. Kč. Během celého pětiletého období stouply o 24,2 %.

V rámci investičních aktivit si nejnámennější roli udržuje oblast nakládání s odpadními vodami, kam byla v roce 2013 investována více jak jedna třetina z celkových prostředků. Další významnou aktivitou byly investice v oblasti ochrany ovzduší a klimatu, které tvořily v roce 2013 23,8 %.

Ve výdajích na ochranu životního prostředí převažují neinvestiční náklady

Objem neinvestičních nákladů investorů se sídlem v kraji v roce 2013 meziročně mírně stoupl. V celém pětiletém období došlo k nárůstu a to o 10,2 %. Rozložení podle druhu je v posledních letech v celku stálé. V roce 2013 bezmála 70 % připadlo na nakládání s odpady, 22,3 % na nakládání s odpadními vodami a 6,2 % na ochranu ovzduší a klimatu.

Pořízené investice na ochranu životního prostředí podle místa investice v krajích v letech 2009 až 2013

Zdroj dat: ČSÚ